

Mai més!

Butlletí d'informació i comunicació de l'**Amical de Mauthausen**
i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya

Sumari

- 1 En record d'En Jaume Àlvarez
- 2 El testimonio del infierno de Ravensbrück en Vigo
- 2 Commemoració de l'alliberament de Mauthausen
- 3 Activitats de l'Amical
- 3 75è aniversari de la proclamació de la República
- 3 Agraïment de Yad Vashem als republicans
- 4 Assemblea de Vinaròs
- 4 Recordem a...

© Amical de Mauthausen i altres camps de concentració nazis

Sils, 1 baixos - 08002 Barcelona
Tel. 93 302 75 94 - Fax 93 302 75 83
e-mail: A_MAUTHAUSEN@terra.es

REDACCIÓ: Rosa Toran

EDITA: J.J. Gràfics
Tel. 93 555 43 18 - 08328 Alella

Dipòsit legal: B-14.608-2001

S'autoritza la reproducció de fragments citant la procedència.

En record d'En Jaume Àlvarez

Jaume Àlvarez Navarro, president de la nostra associació des de la darrera assemblea extraordinària del mes de juny de 2005, va morir el 12 d'abril d'enguany. Nasqué a Barcelona el 1921, va estar internat a Mauthausen des del 11-12-1941 fins a l'alliberament, després d'haver combatut en la guerra civil. Ferit a la batalla de l'Ebre, arribà en ambulància a la frontera i acabà als camps d'Argelers i Gurs. Allistat a la Legió francesa va ser capturat a la Línia Maginot i forçat a treballar a Àustria abans del seu internament a Mauthausen. Va ser un dels fundadors de l'Amical, en plena clandestinitat, i un dels homes més constants en la seva lluita contra l'oblit.

Lectura realitzada el 14 d'abril de 2006, dia del seu comiat:

Jaume, ens has deixat. Ja sou massa els que ens ho aneu fet i ens sentim cada cop més orfes de la vostra companyia i el vostre treball. Et trobarem a faltar, amb el teu sentit de l'humor i la teva afabilitat, i sobretot per la teva perseverància i esperit de sacrifici i compromís, amb els teus silencis i també amb les teves paraules contundents, sempre amatent a la tasca de la teva estimada Amical, a la qual no vas dubtar en

donar-hi el màxim suport, assumint-ne la presidència, ara fa gairebé un any.

Darrerament has rebut molts homenatges, sempre amb aquella humilitat d'actuar en nom dels altres i per contribuir a engrandir la memòria de la República, l'exili i la deportació. I fa ben poc, el mes de gener, a Madrid, al Congrés dels Diputats, encenies l'espelma en record dels republicans morts als camps de la mort. També vas parlar en nom de tots els deportats a l'homenatge de la Generalitat, el passat mes d'octubre, però sobretot recordarem les sessions a la pròpia Amical amb aquells grups d'estudiants als que les teves paraules deixaven en silenci. Perquè van ser tants els joves que vas atendre, a l'associació i a casa teva, sempre oberta a tots aquells als quals podies deixar constància del què havia estat la teva llarga i dura vida. La vida d'un jove treballador que va comprendre la nova etapa que s'obria aquell 14 d'abril, després de dècades d'injustícies vers la classe treballadora. No vas dubtar en contribuir a la defensa dels valors que aquells generals traidors i els seus còmplices, empenyats en seguir detentant els seus privilegis, volien anorrear. El teu exili, els anys infames de la deportació a Mauthausen i aquell dur retorn a l'Espanya franquista, que no en tenia prou amb el patiment que havies acumulat durant tants anys, sinó que t'humilià i et maltractà. Era la venjança contra els protagonistes de la defensa de les llibertats i de l'afany de justícia dels treballadors com tu. Pels republicans no havia d'existir la pau, però tu vas saber desafiar-los i et vas mantenir ferm, al costat de la dona i dels fills, i no deixares de batallar mai, junt a aquells homes i dones que cercaven la dignitat i el reconeixement, en l'etapa de la clandestina Amical.

Has mort el dia 12, justament la data en què, fa 75 anys, la gent expressava la seva voluntat de canvi en aquelles eleccions municipals, i avui, 14 d'abril, l'entusiasme s'ensenyoria dels carrers per celebrar la proclamació de la República. Ara nosaltres diem adéu a un home que va ser protagonista de la història i a qui tots devem la transmissió i l'exemple de la seva dignitat i el seu irrenunciable republicanisme.

Jaume, el nostre comiat el fem pronunciant Salut i fraternitat.

COL·LABORACIONS

El testimonio del infierno de Ravensbrück en Vigo

Algo se mueve en Galicia. El día 17 de marzo se celebró en el Museo de Arte Contemporáneo de Vigo (MARCO), por primera vez un acto de recuperación de la memoria histórica de este país con presencia institucional.

Se proyectó el documental de TV3 Catalunya, "Ravensbrück, el infierno de las mujeres" con la presencia de la periodista catalana Montse Armengou, redactora del documental, de la Delegada de la Consellería de Cultura en Pontevedra, Marta Souto y de la mía como hijo de la deportada en Ravensbrück, Mercedes Núñez.

Ante un público numeroso, a pesar de la premura con la que se organizó el acto, Marta Souto, en nombre de la Xunta de Galicia trazó las líneas básicas de su Departamento en pro de la recuperación de la memoria histórica. Nos contó el proyecto que tiene en mente la Consellería de Cultura para habilitar un archivo de la represión franquista en la Isla de San Simón, situada en la ría de Vigo. Hay que recordar que en la Isla de San Simón, estuvo funcionando un penal desde el año 1936 hasta el año 1943 en el que estuvieron cientos de presos. Los fusilamientos, las torturas y las enfermedades acabarían con muchos de ellos.

Montse Armengou nos explicó con firmeza como y porque se hizo el documental. Recordó que mientras los países euro-

peos "celebraban" el 60 aniversario de la liberación del fascismo, los españoles no lo podían celebrar porque en 1945 seguía en pie el régimen de Franco.

Recordó que los republicanos españoles seguían siendo apátridas a la liberación de los campos y tuvieron que permanecer en el exilio sin ayudas y sin honores.

Montse recordó las dificultades que entrañó la confección del documental. En un principio les habían encargado un trabajo sobre el campo de Mauthausen pero lanzaron la idea de hablar del primer campo de concentración para mujeres: Ravensbrück, porque hasta en eso había discriminación hacia la mujer. La historia poco se acuerda de su lucha. Tuvieron que viajar a Polonia, Francia, Alemania para recoger los testimonios de aquellas mujeres que padecieron el horror nazi.

El público asistente permaneció en un silencio sepulcral mientras se desgranaban los testimonios de la catalana Neus Catalá, diciendo que Dante no había conocido Ravensbrück cuando describía el infierno, de Lise London, de una deportada polaca que nos relata como usaron 73 adolescentes como conejos de indias para sus experimentos médicos, o el de una deportada francesa que nos explica como quería sobrevivir por encima de todo, resumiendo su pensamiento en "vivir para contar".

Al acabar la proyección, tomé la palabra para esbozar unas pinceladas de la vida de lucha y compromiso de mi madre, Mercedes Núñez, y de su empeño en contar lo que allí había visto, sin afán de venganza o de revanchismo, sino para que la juventud no repitiera los mismos errores porque un pueblo que vive de espaldas a su pasado, está condenado a repetirlo.

Aproveché la ocasión para hacer un llamamiento a los familiares de represaliados para que den a conocer los documentos o fotografías que puedan tener en su poder y no permanezcan callados por más tiempo.

Ya es hora de elaborar un censo de represaliados y de exigir la anulación de todos los juicios sumarísimos celebrados bajo el franquismo.

Pablo Iglesias Núñez

Pablo Iglesias ens informa també de la inauguració del "Ano da Memoria" organitzat per la Conselleria de Cultura de la Xunta de Galicia, a l'illa de San Simón a la ría de Vigo, antiga presó pels antifranquistes i on per primera vegada va onejar la bandera republicana. El nostre delegat es lamenta que la deportació fou la gran absent de l'acte, en no ser nomenada com una forma més de la repressió franquista, omissió que caldrà cobrir amb tots els nostres mitjans a l'abast.

Commemoració de l'alliberament de Mauthausen

Els dies 5 al 7 de maig una delegació de l'associació viatjà a Mauthausen per participar en els actes commemoratius de l'alliberament, dedicats enguany a les dones que van patir internament al camp, especialment en els darrers mesos, quan hi confluïren combois procedents d'altres camps de l'est evacuats, davant la imminència de l'arribada de l'Exèrcit Roig. Va ser justament el dia 7 de març quan arribaren dones de Ravensbrück, entre elles

republicanes, grup que va protagonitzar una de les accions de resistència més emblemàtiques de Mauthausen, en negar-se a obeir les ordres de Zierys, comandant del camp.

També vàrem assistir a la reunió del Comitè Internacional, que valorà molt positivament la nostra tasca i l'empenta de l'associació que, en aquest moment, comptà amb més nombre de socis, després de l'Amical de Mauthausen de França.

Retérem homenatge a les nostres víctimes i als companys francesos a Gusen i a Mauthausen; davant el monument i en la desfilada per l'appelplatz, estiguérem acompanyats per la representació de l'ambaixada d'Espanya i de l'Associació Commemorativa dels Espanyols Republicans a Austria (GRSÖ), a més del company David Moyano, exdeportat instal·lat a Brussel·les. Com a novetat, hem de destacar el desplaçament al camp de Gusen III, a Lungitz, on realitzàrem una ofrena floral.

Ofrena davant el monument de Gusen III

ACTIVITATS

Aragó

Alcorisa i Urrea de Gaén (Terol). En el marc de les Jornades sobre Memòria Històrica, en aquestes dues localitats s'han realitzat conferències i homenatges, amb la participació de Joan Calvo de l'Amical, durant els dies 5 al 7 de maig. Tots els actes han estat presidits per una gran emotivitat, per la presència de familiars de deportats i de Segundo Espallargas, exdeportat nascut a Albalate del Arzobispo i resident a França. Paral·lelament s'exhibien les exposicions de l'Amical *De la Resistència a la Deportación y La deportación republicana*.

Oscà. Dins les Jornades "Cárceles franquistas y campos de concentración en España", celebrades els dies 25 al 28 d'abril, s'ha exhibit la mostra *La deportación republicana* a la Facultat de Ciències Humanes i de l'Educació.

Astúries

Moreda. En el marc de les III Jornades Culturals de l'I.E.S. Valle de Alier d'aquest poble miner, Angelita Andrada, delegada de l'Amical a Astúries ha impartit la conferència "Mauthausen. Crònica de un campo de concentración", el 28 d'abril, rebuda amb gran participació d'alumnat i professors, que manifestaren la seva satisfacció per aquesta contribució de l'Amical a la tasca educativa.

Oviedo. Dins la XIV Setmana Cultural de la Facultat de Geografia i Història, la mateixa delegació de l'Amical ha organitzat l'exhibició de la mostra *Resistentes y Deportadas*, durant els dies 24 d'abril al 4 de maig, completada amb una xerrada a càrrec d'Angelita Andrada i la projecció del documental *Nit i Boira*.

Resistentes i Deportadas a Oviedo

Catalunya

Mollet del Vallès. Nombroses entitats, convocades per l'Ajuntament i l'Amical de Mauthausen, el dia 5 de maig, feren una ofrena floral al monument erigit a les víctimes del nazisme, que recorda especialment als quatre molletans deportats morts al camp. Pilar Molins, filla d'un d'ells, resumia amb aquestes paraules la tragèdia dels deportats: *La vida dels republicans es resumia en un paper que anunciava a les famílies la seva mort*. L'Ajuntament ha adquirit el compromís de lliurar exemplars de l'obra *Els catalans als camps nazis* de Montserrat Roig a les escoles molletanes, així com el de publicar treballs dels estudiants referits al tema.

Xerrades de Pilar Molins al casal La Gallineta, el 8 de maig i a la Biblioteca Cal Molà, el 11 de maig.

Vic. Coincidint amb l'exposició pictòrica de Josep Mª Cabané "K.L. Ebensee" i altres quadres, a la Sala H de l'Associació per a les Arts Contemporànies, el dia 28 d'abril va realitzar-se una taula rodona a l'Escola d'Art

i Superior de Disseny amb el tema "*Història, memòria i estètiques de l'extermini nazi*" amb la participació de l'artista, el comissari de l'exposició, Jeffrey Swartz, i Rosa Toran. Es clougué l'activitat amb la projecció del documental *Nit i Boira*.

Bell-lloch del Pla. Exposició *Resistentes i Deportadas*, del 27 de març al 3 d'abril.

Vilassar de Mar. Conferència a l'Ajuntament de Rosa Toran, el 7 d'abril.

El Prat de Llobregat. Exposició *Resistentes i Deportadas*, del 20 d'abril al 8 de maig.

Benissanet. El dia 21 d'abril, dins la Setmana Cultural organitzada per l'Ajuntament, Rosa Toran impartí una conferència i comentà el documental *Nit i Boira*.

Barcelona. Assistència de Llibert Villar a la cerimònia del Dia de l'Holocaust al Fossar de la Pedrera, el dia 24 d'abril, i de Lluís Reverte a l'homenatge als Guerrillers al Parc de la Ciutadella, el 8 de maig.

Ofrena davant el monument de Mollet

Madrid

El dia 22 d'abril, membres de la Junta de l'Amical viatjaren Madrid per reunir-se amb els socis de la Comunitat i posar les bases de la nova delegació.

75è aniversari de la proclamació de la República

L'Amical ha assistit i ha participat en nombrosos actes commemoratius d'aquest esdeveniment cabdal de la nostra història contemporània. Sens dubte, la tragèdia de les víctimes republicanes no és entenedora sense comprendre l'abast

del seu compromís en la defensa del règim que tantes esperances va generar, la possibilitat d'assolir una societat més lliure i més justa. I va ser la reacció de les forces que maldaven per seguir detenant els seus privilegis seculars la causa de la guerra civil que arrossegà a tants joves a combatre pels valors que encarnava la República. Avui, 75 anys després, ens sentim hereus i hereves d'aquell règim esperançador, que la Dictadura no solament va aniquilar cruelment, sinó també esborrar de la memòria, i en conseqüència, seguirem endavant en la defensa dels valors pels quals lluitarem i moriren les víctimes del nazisme.

Agraïment de Yad Vashem als republicans

Mariano Constante ens ha fet arribar una comunicació d'agraïment i d'inscripció en els testimoniatges de la institució de Jerusalem, sobre l'acció de solidaritat exercida per ell mateix i altres companys vers Gershon Klein, jove al qual van protegir de les mesures antijueves de les SS de Mauthausen.

INFORMACIONS

Assemblea de Vinaròs

El dia 14 de maig celebrarem l'assemblea anual a Vinaròs, complint amb el compromís adquirit amb Francesc Batiste Baila, que ja havia estat condecorat amb la Medalla d'Honor de l'Ajuntament, per la seva tasca perseverant a favor de la memòria. Cal remarcar el caràcter de la nostra trobada que adquirí uns trets extraordinaris pel que fa a la participació i al conjunt d'actes que hi celebrarem, gràcies a l'esforç i a l'estima manifestada pel consistori i per la Fundació de la Caixa Rural de Vinaròs.

Rebutts de forma oficial a la sala de plens de l'ajuntament, els assistents continuarem els actes amb la inauguració de la mostra "Resistents i Deportades" a la sala d'exposicions de la Fundació, per traslladar-nos després al cementiri on, davant del monument erigit a les víctimes vinarosenques del nazisme, es feren parlaments, actuacions musicals i lectura de poemes a càrrec dels alumnes que viatjaren a Mauthausen l'any anterior; l'acte finí amb un minut de silenci per a tots els socis i sòcies traspassats des de

la darrera assemblea. L'assemblea tingué com a marc esplèndid l'ermita de la Verge de la Misericòrdia, i a continuació se celebrà el dinar de germanor en el mateix indret, amb un nombre que superava amb escreix el centenar de persones. Clogué els actes, abans del retorn als nostres llocs d'origen, la plantada d'una olivera de la pau i el descobriment d'una placa al seu peus, en record de totes les víctimes del nazisme.

Pel que fa a l'assemblea destaquem l'elevat nombre de participació, amb 67 socis i nombrosos acompanyants, que aprovaren gairebé unànimement la gestió de l'any anterior, així com la proposta de

la nova Junta que quedà composta per:

- Presidenta: Rosa Toran
- Vicepresident: Llibert Villar
- Secretària: Margarida Sala
- Tresorer: Jesús Ruiz Martínez
- Arxius i Publicacions: Joan Calvo
- Secretari d'organització: Lluís Reverte
- Vocal: Isidoro Teruel
- Vocals Delegats: Angelita Andrada (Astúries), Pablo Iglesias (Galícia), Blas Mínguez (València), Concha Díaz (Madrid), Josep Mª Sanmartín (Aragó) i Joaquín Gálvez Prieto (País Basc).

Remarquem el tret singular de ser la primera vegada que l'Amical no estarà presidida per un deportat, fet que consuma l'inevitable relleu generacional. Tal com va explicar-se als assistents, tots els deportats residents a Espanya van ser consultats i tots declinaren la responsabilitat, realitat que ha empès la junta sortint a seguir amb un programa de continuïtat en el treball, amb l'ocupació de la presidència per la fins ara vicepresidenta. S'acordà integrar tots els deportats de l'associació en el Comitè d'Honor.

RECORDEM A:

Maria Fusimanya Sabatés, vídua i germana dels deportats morts a Mauthausen Charles Puigdollers i Francesc Fusimanya Sabatés. Morí el 18 de novembre de 2005.

Maria Martínez Jodar, una de les dones que més va contribuir al treball de l'associació i vidua del deportat a Mauthausen, Saturnino Martínez Pérez de Tudela, va morir el 13 de març de 2006.

Jordi Pou Vidal morí a Barcelona el 15 d'abril de 2006. Internat als camps de concentració francesos d'Argelers, Saint Cyprien i Agde, va ser empresonat per la seva pertinença al grup de la Resistència francesa Aster de la Vigerie. Era vicepresident de l'Associació Internacional per a la Defensa de les Llengües i Cultures Amenaçades.

Tallar per la línia de punts o fotocopiar i enviar a l'Amical.

BUTLLETA D'AFILIACIÓ A L'AMICAL

Nom (i/o entitat)		Cognoms	
D.N.I.	Data naixement	Domicili	Professió
Codi postal	Població	Tel.	Adreça electrònica
DADES DOMICILIACIÓ BANCÀRIA			
Caixa o Banc		Agència nº	Domicili
Codi postal	Població	Llibreta / c/c nº	

Sr. Director: Us prego feu efectius els rebuts de l'Amical Mauthausen a càrrec de la meva llibreta o c/c.

- Deportat/da
- Familiar
- Col.laborador/a

Quota anual: 20 euros

Signatura: